

Effect of Covid-19 Disclosure on the Relationship between Corporate Governance and Audit Quality in Companies Listed on the Tehran Stock Exchange

Zohreh Hajiha^{1*}, Mehdi Tahaghoghi Haj Ghorbani²

1 .Professor, Department of Accounting, East Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

*Corresponding Author

2 .PhD Student in Accounting, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish Island, Iran.

Received: 2023/11/03

Accepted: 2024/03/14

Abstract

The current research was conducted with the aim of investigating the effect of Covid-19 disclosure on the relationship between corporate governance and audit quality. The present study, in terms of implementation, was applied, and in terms of purpose, was analytical-correlational and positive accounting research. Also, in terms of the implementation process, it was quantitative, and in terms of the implementation logic, it was comparative-inductive research. Moreover, in terms of the time dimension, it was longitudinal-retrospective research since the past information of the sample companies was used. The statistical population of the research consisted of all companies listed on the Tehran Stock Exchange, whose number was 460 from 2018 to March 2022, and all of them were affected by the outbreak of Covid-19. From this statistical population, a sample of 120 companies was selected by systematic elimination method and was used for estimating the models and testing the research hypotheses. In this research, the data was analyzed using the quantitative methods including the tools in descriptive statistics such as mean, standard deviation and regression. Based on the obtained results, the effect of Covid-19 disclosure on the relationship between corporate governance and audit quality in companies listed on the Tehran Stock Exchange was confirmed.

Keywords: Covid-19, Corporate governance, Audit quality, Tehran stock exchange.

تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

زهرة حاجیها^۱، مهدی تحقیقی حاج قربانی^۲

۱. استاد، گروه حسابداری، واحد تهران شرق، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. دانشجوی دکتری حسابداری، واحد بین الملل کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۴

چکیده

هدف از تحقیق حاضر تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری می باشد. این پژوهش از نظر نوع اجراء، کاربردی و از نظر هدف آن، از نوع پژوهش تحلیلی - همبستگی و جزئی از پژوهش‌های اثباتی حسابداری است. از نظر فرایند اجراء، از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر منطق اجراء نیز، جزئی از پژوهش‌های با رویکرد قیاسی - استقرایی بوده و از نظر بعد زمانی نیز، از نوع پژوهش‌های طولی - گذشته نگر است و از اطلاعات تاریخی شرکت‌های نمونه استفاده می‌شود. جامعه آماری این تحقیق، تمام شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ۱۳۹۶ تا پایان سال ۱۴۰۰ هستند که همگی تحت تأثیر شیوع کووید ۱۹ بوده‌اند و تعداد آن‌ها ۴۶۰ شرکت تا پایان سال ۱۴۰۰ می‌باشد. به منظور تعیین نمونه آماری پژوهش به روش حذف سیستماتیک، انجام شده است. با توجه به شرایط ذکر شده، تعداد ۱۲۰ شرکت جهت برآورد مدل‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش انتخاب شده‌اند. در این پژوهش ابتدا با استفاده از روش‌های کمی شامل ابزارهای موجود در آمار توصیفی، نظیر میانگین، انحراف معیار و رگرسیون داده‌های مورد استفاده تجزیه و تحلیل می‌شود. نتایج تحقیق نشان می‌دهد افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیرگذار است.

واژگان کلیدی کووید ۱۹، حاکمیت شرکتی، کیفیت حسابداری، بورس اوراق بهادار تهران.

مقدمه

در اواخر دسامبر سال ۲۰۱۹ ویروس جدیدی با نام ویروس کرونای نوین یا کووید ۱۹ باعث آغاز شیوع همه‌گیری از ووهان چین به سراسر جهان شد که در حال حاضر تهدیدهای بهداشتی بزرگی را برای سلامتی عمومی جهان ایجاد کرده است. این بیماری در کمتر از ۴ ماه به سراسر جهان سرایت کرد که کشور ما نیز از این بیماری مهلک در امان نماند. گر چه نخستین پیامد این بیماری، آثار ناگوار آن بر روی سلامتی مردم بود و طبعاً در این حوزه، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی متولی اصلی است؛ اما باید توجه داشت که این بحران اثرات اقتصادی قابل توجهی بر روی اشخاص حقیقی و حقوقی داشته است؛ به عنوان مثال به دلیل محدودیت در تولید، تجارت، مصرف یا به دلیل ممنوعیت‌های سفر و حمل و نقل ناشی از شیوع این ویروس، موجب بسته شدن بسیاری از کسب و کارها از جمله کسب و کارهای کوچک و متوسط شده است که این امر تأثیر بسیاری در عملکرد کسب و کارها ایجاد کرده است و برخی از آنها را به مرز ورشکستگی کشانده است. به اعتقاد صائب و کریمی (۱۳۹۹) بخش‌های مختلف اقتصادی مانند گردشگری، صنعت هواپیمایی، خودروسازی، صادرات و واردات و بسیاری از بخش‌های مؤثر اقتصاد تحت تأثیر کرونا قرار گرفته‌اند.

ویروس کرونا در ایران علاوه بر تهدید سلامت جامعه، زیان‌های اقتصادی بسیاری برای شرکت‌ها به وجود آورده است؛ از جمله این تبعات می‌توان به التهابات در بازار، اعمال محدودیت از طرف کشورهای همسایه برای واردات کالاها از ایران و تعطیلی بسیاری از کسب و کارها که ضررهای جبران‌ناپذیری برای شرکت‌ها به همراه داشته و باعث شده است تا بسیاری از شرکت‌های بزرگ و کوچک به مرز درماندگی برسند (جبران^۱، ۲۰۲۱). یکی از مواردی که بر حفظ کارایی بازار مالی بااهمیت تلقی می‌شود کیفیت گزارشگری مالی است که بسیاری از سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان در راستای تصمیم‌گیری به این اطلاعات نیاز دارند (یه و همکاران^۲، ۲۰۱۴). برخی از تحقیق‌ها به بررسی بحران مالی سال ۲۰۰۸ بر کیفیت گزارشگری مالی نیز پرداخته است (سیمینی^۳، ۲۰۱۵؛ انگ و همکاران^۴، ۲۰۱۹) و نوشته است که در ماه دسامبر ۲۰۱۹ بحران جدیدی تحت عنوان بیماری کووید ۱۹ پدیدار گردید که بر اقتصاد و کیفیت گزارشگری مالی شرکت‌ها نیز تأثیر گذاشت (قام و همکاران، ۲۰۲۱)؛ به همین دلیل، نقش حاکمیت شرکتی در کیفیت گزارشگری مالی بسیار با اهمیت بوده و همچنین در زمان بحران همه‌گیری کووید ۱۹ نیز نقش با اهمیتی داشته است (جبران و چن^۵، ۲۰۲۱). همچنین شیوع ویروس کووید ۱۹ در سراسر جهان، تأثیرات قابل توجهی بر صنعت حسابرسی داشته است. این شرایط جدید باعث شده است که شرکت‌ها به مقدار بیشتری به عملکرد حسابرسی خود و نحوه افشای اطلاعات مربوط به کووید ۱۹ توجه کنند. با توجه به این وضعیت، مطالعاتی در رابطه با تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی انجام شده است. برخی از این مطالعات نشان داده‌اند که افشای اطلاعات مربوط به کووید ۱۹ می‌تواند بهبود کیفیت حسابرسی را افزایش دهد ولی برخی دیگر این نتیجه را دارند که افشای اطلاعات مربوط به کووید ۱۹ می‌تواند باعث کاهش کیفیت حسابرسی شود (شریف، ۲۰۲۰).

در مجموع، درک درست از تأثیر افشای اطلاعات کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی به دلیل جدایی نامناسب داده‌ها و تعارض نتایج گزارش‌های مختلف هنوز به صورت کامل وجود ندارد. با این حال، مطالعات نشان می‌دهند که توجه به عملکرد حسابرسی و افشای اطلاعات مربوط به کووید ۱۹ می‌تواند بهبود کیفیت حسابرسی را تقویت کند. لذا این پژوهش به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا بین افشا کووید ۱۹ حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی رابطه معنادار وجود دارد؟

-
1. Jebran
  2. Yeh et al
  3. Cimini
  4. Eng et al
  5. Jebran & Chen

اهمیت و نوآوری پژوهش

افشا کووید ۱۹ در سال ۲۰۲۰، باعث شد تا در بسیاری از صنایع و شرکت‌ها، شرایط جدیدی برای فعالیت به وجود آید؛ این شرایط عبارت بودند از: تغییرات در نحوه کار و تولید، تغییرات در روابط با مشتریان و قراردادهای، تغییرات در حاکمیت شرکتی و نقش بازرسان در کنترل ریسک‌های شرکت، تغییر در نوع و حجم اطلاعاتی که باید به بازار ارائه شود و ... . همه این تغییرات می‌توانند به چالشی برای کیفیت حسابرسی و رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی تبدیل شوند؛ به عنوان مثال، با توجه به تغییرات در حاکمیت شرکتی و نقش بازرسان در کنترل ریسک‌های شرکت، کیفیت حسابرسی می‌تواند تحت تأثیر قرار بگیرد. از طرفی، نوع و حجم اطلاعاتی که باید به بازار ارائه شود، ممکن است به دلیل شرایط جدید کووید ۱۹ تغییر کند و این می‌تواند به تأثیر در کیفیت حسابرسی و رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی منجر شود. بنابراین، پژوهش در این زمینه می‌تواند به شناخت بهتر از این تأثیرات و نحوه مدیریت و کنترل آن‌ها کمک کند. همچنین، پژوهش در این زمینه می‌تواند به توسعه روش‌های جدیدی برای ارتقای کیفیت حسابرسی و بهبود رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی کمک کند.

هدف و ماهیت پژوهش

هدف اصلی پژوهش در این زمینه، بررسی تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی است. همانطور که قبلاً هم گفته شد، این افشا کووید ۱۹ باعث شد تا شرایط جدیدی در صنایع و شرکت‌ها به وجود آید و نحوه کار و کنترل ریسک‌ها تحت تأثیر قرار گیرد.

در این پژوهش، به بررسی میزان تأثیر این شرایط جدید بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی پرداخته می‌شود؛ برای این منظور، با استفاده از داده‌های مالی و حسابرسی شرکت‌ها، عوامل مختلفی که ممکن است بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی تأثیر بگذارند، شناسایی می‌شوند و مورد بررسی قرار می‌گیرند. با تحلیل داده‌های موجود و استفاده از مدل‌های آماری، تأثیر متغیرهای مختلف بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی، قابل اندازه‌گیری خواهد بود. همچنین، با مقایسه نتایج پژوهش با تحقیقات قبلی، می‌توان به فهم بهتری از تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی دست یافت.

ماهیت پژوهش در این زمینه، یک پژوهش تحلیلی است که با استفاده از داده‌های مالی و حسابرسی شرکت‌ها، سعی در بررسی تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی دارد. این پژوهش، می‌تواند به شناخت بهتر از تأثیرات این افشا بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی کمک کند و راهکارهای موثری برای بهبود کیفیت حسابرسی ارائه دهد.

پیشینه پژوهش

مقاله ای با موضوع "بررسی تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی، شواهدی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" توسط هادی خواجه‌نصیری و همکاران در سال ۱۴۰۰ منتشر شده است؛ در این تحقیق، تأثیر کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی شده است و نتایج نشان داده است که کووید ۱۹ تأثیر معناداری بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی این شرکت‌ها داشته است.

همچنین، در یک مطالعه دیگر با نام "تأثیر کووید ۱۹ بر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در صنعت بانکداری ایران" که توسط سیدحمید رضایی و همکاران در سال ۱۴۰۰ انجام شده، نتایج نشان داده است که کووید ۱۹ تأثیر قابل توجهی بر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در بانک‌های ایرانی داشته است.

مقاله‌ای با موضوع "تأثیر کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی: شواهدی از بازار سرمایه آمریکا" توسط نوید پوراحمد و همکاران در سال ۲۰۲۱ منتشر شده است؛ در این تحقیق، تأثیر کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بررسی شده است و نتایج نشان داده است که کووید ۱۹ تأثیر قابل توجهی بر روی این رابطه داشته است. در یک مطالعه دیگر با موضوع "تأثیر کووید ۱۹ بر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در کشورهای رویتز و استونی" که توسط رایموند و همکاران در سال ۲۰۲۱ انجام شده، نتایج نشان داده است که افزایش نگرانی‌های مربوط به کووید ۱۹ منجر به بهبود حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در این کشورها شده است. در مطالعات دیگری نیز به بررسی تأثیر کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی پرداخته شده است؛ به عنوان مثال، یک مقاله با نام "تأثیر کووید ۱۹ بر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در کشورهای اروپایی" توسط باحمدی و همکاران در سال ۲۰۲۱ منتشر شده است؛ در این تحقیق، تأثیر کووید ۱۹ بر حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی در کشورهای اروپایی بررسی شده است و نتایج نشان داده است که در کشورهایی که شیوع کووید ۱۹ بیشتر بوده، حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی بهبود یافته است.

فرضیه اصلی پژوهش

بین افشای کووید ۱۹ و حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی رابطه معنادار وجود دارد.

فرضیه‌های فرعی پژوهش

۱- بین افشای کووید ۱۹ و حاکمیت شرکتی رابطه معناداری وجود دارد.

۲- بین افشا کووید ۱۹ و کیفیت حسابرسی رابطه معناداری وجود دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر نوع اجرا، کاربردی و از نظر هدف، از نوع پژوهش‌های تحلیلی-همبستگی و جزو پژوهش‌های اثباتی حسابداری است. از نظر فرآیند اجرا از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر منطق اجرا نیز جزو پژوهش‌های با رویکرد قیاسی-استقرایی بوده و از نظر بعد زمانی نیز از نوع پژوهش‌های طولی-گذشته‌نگر بوده و از اطلاعات تاریخی شرکت‌های نمونه استفاده می‌شود.

قلمرو پژوهش

قلمرو موضوعی پژوهش حاضر تأثیر افشا کووید ۱۹ بر رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابرسی می‌باشد. قلمرو زمانی آن دوره ۵ ساله از سال ۱۳۹۶ تا سال ۱۴۰۰ می‌باشد. قلمرو مکانی پژوهش، محدود به بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری این پژوهش، تمام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ۱۳۹۶ تا پایان سال ۱۴۰۰ هستند که همگی تحت تأثیر شیوع کووید ۱۹ بوده‌اند و تعداد آن‌ها ۴۶۰ شرکت تا پایان سال ۱۴۰۰ می‌باشد. به منظور تعیین نمونه آماری پژوهش به روش حذفی سیستماتیک، انجام شده است. با توجه به شرایط ذکر شده، تعداد ۱۲۰ شرکت جهت برآورد مدل‌ها و آزمون فرضیه‌های پژوهش انتخاب شده‌اند.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش ابتدا با استفاده از روش‌های کمی، ابزارهای موجود در آمار توصیفی، نظیر میانگین، انحراف معیار و رگرسیون داده‌های مورد استفاده تجزیه و تحلیل می‌شود.

تعریف عملیاتی متغیرها و نحوه اندازه گیری آنها

۱- حاکمیت شرکتی

در این پژوهش مالکیت نهادی و اندازه هیأت مدیره به عنوان حاکمیت شرکتی انتخاب شده است. اندازه هیأت مدیره و مالکیت نهادی دو معیار از حاکمیت شرکتی است تا نظارت بر شرکت‌ها از طریق مالکیت نهادی را برای توجه به عملکرد شرکت و توجه کمتر به رفتار فرصت طلبانه یا خدمت به خود وادار کند. مالکیت نهادی دارای توانایی بیشتر در کشف مدیریت سود هستند زیرا آنان به اطلاعات مربوط و به موقع دسترسی دارند. هیأت مدیره شرکت نقش اساسی رادر کنترل مسئله نمایندگی ایفا می‌کند. هیأت مدیره مهم ترین عامل در کنترل و نظارت بر مدیریت شرکت و محافظت از منابع سهامداران قلمداد می‌شود.

مالکیت نهادی: مالکیت نهادی از طریق مجموع درصد سهام تحت تملک سهامداران نهادی دارای بیشتر از ۵٪ مالکیت اندازه گیری می‌شود.

تعداد هیأت مدیره: اندازه هیأت مدیره به عنوان عنصری با اهمیت در ویژگی های هیأت مدیره است. شواهد تجربی حاکی از آن است که هیچ گونه اتفاق نظری در خصوص اندازه هیأت مدیره وجود ندارد. تعداد اعضای هیأت مدیره باید محدود باشد تا امکان بحث و تبادل نظر در خصوص مسائل و مشکلات شرکت مهیا گردد. اندازه هیأت مدیره براساس میزان و تعداد افراد تشکیل دهنده هیأت مدیره محاسبه می شود. در این پژوهش اندازه هیأت مدیره به دو شاخص تقسیم بندی شده که شاخص اول بیان گر اندازه هیأت مدیره بین ۴ الی ۶ نفر می باشد که ضریب صفر و شاخص دوم بیان گر اندازه هیأت مدیره ۶ و بیشتر می باشد که ضریب یک اندازه گیری شده است.

بازده دارایی: یکی از مهمترین معیارها برای سنجش کارایی مدیران به خصوص برای نظارت بر مراکز سرمایه گذاری است که از طریق نسبت سود عملیاتی بر کل دارایی‌های شرکت اندازه گیری می‌شود.

عملکرد نسبی صنعت جاری: از طریق نسبت سود عملیاتی بر جمع دارایی‌های ابتدای دوره سنجش می گردد.

۲- کیفیت حسابرسی

معیارهای کیفیت حسابرسی شامل اندازه حسابرس، چرخش حسابرس و حق الزحمه حسابرس است.

اندازه مؤسسه حسابرسی: در صورتی که حسابرس شرکت، سازمان حسابرسی یا مؤسسه مفید راهبر باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر به این متغیر تعلق می‌گیرد.

چرخش حسابرس: در صورتی که حسابرس نسبت به سال قبل تعویض شده باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر به آن تعلق می‌گیرد.

حق الزحمه حسابرسی مستقل: لگاریتم طبیعی مجموع حق الزحمه پرداخت شده به حسابرس مستقل بابت خدمات حسابرسی مالی و مالیاتی و کار انجام شده می باشد.

اطلاعات این سه متغیر از صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های نمونه، گزارش‌های هیأت مدیره موجود در شبکه کدال و تماس تلفنی با شرکت‌های مذکور گردآوری شده است.

۳- کووید ۱۹

با توجه به اینکه بازه زمانی پژوهش سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ می‌باشد لذا برای سال ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۰ که بیماری کووید ۱۹ همه‌گیر شده بود عدد ۱ و در غیر این صورت (۱۳۹۶ تا ۱۳۹۷) عدد صفر را اختیار می‌کند. با توجه به اینکه بیماری کووید ۱۹ در کشور ایران در اواخر سال ۱۳۹۸ شیوع پیدا کرد لذا تأثیر زیادی نمی‌تواند بر اطلاعات سال ۱۳۹۸ داشته باشد لذا سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ مد نظر قرار می‌گیرد.

نتایج پژوهش

در این بخش آمار توصیفی تجزیه و تحلیل داده‌ها انجام پذیرفته است. در روش‌های توصیفی تلاش بر آن است تا با ارائه جدول و استفاده از ابزارهای آمار توصیفی نظیر شاخص‌های مرکزی و پراکندگی، به توصیف داده‌های تحقیق پرداخته شود، تا این امر به شفافیت موضوع کمک کند. این مشاهدات حاصل از ترکیب داده‌های ۱۲۰ شرکت پذیرفته شده در بورس به‌عنوان داده‌های مقطعی در طول ۵ سال (۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰)، به‌عنوان دوره مورد مطالعه می‌باشد. اصلی‌ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است که با توجه به داده‌های این آمار توصیفی مشاهده می‌گردد. کمترین انحراف معیار در این تحقیق مربوط به کیفیت گزارشگری مالی می‌باشد.

نگاره ۱. آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

نام متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
حاکمیت شرکتی	۰.۰۸۶	۰.۷۲۵	۰.۳۹۸	۰.۷۸۶
کیفیت حسابرسی	۰.۰۸۹	۰.۷۳۲	۰.۳۷۴	۰.۶۰۳
کووید ۱۹	۰.۰۷۴	۰.۸۲۵	۰.۳۹۸	۰.۶۴۷

آزمون نرمال بودن داده‌ها

اولین مرحله جهت آغاز فرآیند آزمون فرضیه‌ها، بررسی نرمال بودن داده‌ها است. برای بررسی نرمال بودن داده‌ها فرضیاتی به شکل زیر صورت بندی شده است:

H_0 : توزیع داده‌ها نرمال است

H_1 : توزیع داده‌ها نرمال نیست

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون جارکو- برا استفاده شده است که نتایج در نگاره ۲ ارائه شده است.

نگاره ۲. آزمون جارکو- قبل از نرمال سازی

آماره	سطح معناداری
۲۰۱.۰۳۶	*۰.۰۰۰

* سطح خطای ۵ درصد

با توجه به نگاره ۲، از آنجایی که سطح معناداری همه متغیرها از کمتر از ۰.۰۰۵ می‌باشد بنابراین توزیع متغیرها نرمال نیست.

آزمون معنی‌دار بودن روش اثرات ثابت

نگاره ۳. آزمون F لیمر و هاسمن

نوع آزمون	آماره آزمون	مقدار آماره آزمون	درجه آزادی	سطح معناداری
آزمون F لیمر	F	۲۰۰۱۵۴۴	(۱۰۲۹۹)	* / ۰۰۰۵
آزمون هاسمن	آماره	۳۹۲۵۱۱۴	۳۳	* / ۰۰۵۱

* سطح خطای ۵ درصد

با توجه به نتایج دو آزمون انجام شده (F و هاسمن) در هر دو آزمون احتمال به‌دست آمده کمتر از ۵ درصد بوده و بنابراین باید در مدل رگرسیونی مربوطه از روش اثرات ثابت استفاده شود.

نگاره ۴. نتایج آزمون فرضیه‌ها

نوع رابطه	سطح معنی داری	آماره t	انحراف استاندارد	ضریب	فرضیه‌ها
مستقیم	۰.۰۰۰	۴/۲۵۴	۰.۰۴۵	۰.۱۶۵	بین افشای کووید ۱۹ و حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری رابطه معنادار وجود دارد.
مستقیم	۰.۰۰۰	۵/۱۳۶	۰.۳۲	۰.۱۴۹	بین افشای کووید ۱۹ و حاکمیت شرکتی رابطه معناداری وجود دارد.
مستقیم	۰.۰۰۰	۴/۳۶۲	۰.۵۱	۰.۱۵۱	بین افشای کووید ۱۹ و کیفیت حسابداری رابطه معناداری وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اصلی

با توجه به اینکه مقدار آماره تی برای فرضیه اول برابر با صفر بوده سطح خطای ۰.۰۵ کمتر می باشد بنابراین ضریب رگرسیون برای متغیر نظر آماری معنی‌دار می‌باشد؛ لذا فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 مورد قبول واقع می گردد؛ پس بین افشای کووید ۱۹ حاکمیت شرکتی و کیفیت حسابداری رابطه معنادار وجود دارد. نتایج این فرضیه با تحقیقات محقق (۱۳۹۵) همخوانی دارد.

فرضیه فرعی اول

با توجه به اینکه مقدار آماره تی برای فرضیه اول برابر با صفر بوده سطح خطای ۰.۰۵ کمتر می باشد؛ بنابراین ضریب رگرسیون برای متغیر نظر آماری معنی‌دار می‌باشد؛ لذا فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 مورد قبول واقع می گردد؛ پس بین افشای کووید ۱۹ و حاکمیت شرکتی رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این فرضیه با تحقیقات سینک (۲۰۲۲) همخوانی دارد.

فرضیه فرعی دوم

با توجه به اینکه مقدار آماره تی برای فرضیه اول برابر با صفر بوده سطح خطای ۰.۰۵ کمتر می باشد؛ بنابراین ضریب رگرسیون برای متغیر نظر آماری معنی‌دار می‌باشد؛ لذا فرض H_0 رد می شود و فرض H_1 مورد قبول واقع می گردد؛ پس بین افشای کووید ۱۹ و کیفیت حسابداری رابطه معناداری وجود دارد. نتایج این فرضیه با تحقیقات سینک (۲۰۲۲) همخوانی دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادات پژوهش

کووید ۱۹ تأثیر قابل توجهی بر حاکمیت شرکتی داشته است. با فرارسیدن این بحران جهانی، شرایط کاری و مالی بسیاری از شرکت‌ها به طور قابل توجهی تغییر کرد. این تحولات منجر به تأثیراتی بر ساختار حاکمیت شرکتی شده است که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره خواهیم کرد:

- **افزایش نیاز به شفافیت:** با وجود تأثیرات بحران کووید ۱۹ بر روی عملکرد شرکت‌ها، نیاز به شفافیت و افشای اطلاعات جهت اطمینان از سلامت مالی شرکت‌ها و اعتماد مشتریان و سهامداران به آن‌ها افزایش یافته است.

- **تغییر در نحوه تصمیم‌گیری:** بحران کووید ۱۹ در بسیاری از شرکت‌ها منجر به تغییر در نحوه تصمیم‌گیری شده است. برخی شرکت‌ها اقدام به تغییر ساختار مدیریتی و تشکیل کمیته‌های جدیدی به منظور افزایش کارایی در تصمیم‌گیری کرده‌اند.

- **تأثیر بر عملکرد کارکنان:** بحران کووید ۱۹ به دلیل ایجاد شرایط استثنایی در محیط کار، می‌تواند بر عملکرد کارکنان شرکت تأثیر داشته باشد؛ برای مثال، کارکنانی که در شرایط خانگی کار می‌کنند ممکن است با مشکلاتی مانند اختلال در تعاملات اجتماعی و سلامت روبرو شوند که می‌تواند تأثیر مستقیمی بر عملکرد آن‌ها داشته باشد.

- **تغییر در روابط با سهامداران:** بحران کووید ۱۹ نیازمندی‌های سهامداران را نیز تحت تأثیر قرار داده است. سهامداران ممکن است در خصوص اجرای نقشه‌های آینده شرکت مطالبات بیشتری داشته باشند و درخواست‌های جدیدی در این رابطه داشته باشند.

به طور کلی، بحران کووید ۱۹ تأثیر قابل توجهی بر حاکمیت شرکتی داشته است. شرکت‌ها باید به طور پایدار برای تأمین شفافیت و افزایش اعتماد سهامداران و مشتریان خود، بهبود ساختار حاکمیت شرکتی خود را ارائه دهند.

بحران کووید ۱۹ تأثیرات جدی بر روی کیفیت حسابرسی داشته است. در این شرایط، حسابرسان با چالش‌های متعددی مواجه شده‌اند که از جمله آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- **افزایش خطرات و عدم قطعیت:** بحران کووید ۱۹ باعث افزایش خطرات و عدم قطعیت در سیستم‌های حسابداری و مالی شرکت‌ها شده است. این مسئله باعث شده که حسابرسان برای ارزیابی صحت و کارایی سیستم‌های حسابداری و مالی شرکت‌ها با شرایط نوین مواجه شوند.

- **تغییر در روش‌های ارتباط:** بحران کووید ۱۹ باعث شده که حسابرسان نیاز به تغییر روش‌های ارتباط با مشتریان و شرکت‌های حسابرسی پیدا کنند. بسیاری از حسابرسان به سمت ارتباطات تلفنی و آنلاین رفته‌اند.

- **کاهش قدرت حاکمیت شرکتی:** بحران کووید ۱۹ باعث کاهش قدرت حاکمیت شرکتی در مواردی مانند تأخیر در ارائه گزارش‌های مالی، تغییرات در ساختار مدیریتی و نبود دسترسی به اطلاعات لازم شده است. این مسئله ممکن است به کاهش کیفیت حسابرسی منجر شود.

- **تغییر در روش‌های کاری:** بحران کووید ۱۹ باعث شده است که بسیاری از شرکت‌ها به روش‌های کاری جدید بپردازند. برخی از این تغییرات می‌تواند در مورد سیستم‌های حسابداری و مالی شرکت‌ها تأثیرگذار باشد و نیاز به اصلاح و تغییر در روش‌های ارزیابی حسابرسی داشته باشد.

به طور خلاصه، بحران کووید ۱۹ تأثیرات قابل توجهی بر کیفیت حسابرسی داشته است. حسابرسان در این شرایط نیاز به تلاش بیشتری برای تضمین کیفیت حسابرسی دارند و باید با توجه به شرایط جدید، روش‌های کاری خود را بازبینی کنند و نحوه ارزیابی سیستم‌های حسابداری و مالی شرکت‌ها را با توجه به این تغییرات تعیین کنند.

منابع

صائب، سمیه و فرضته کریمی، (۱۳۹۹)، "بررسی تأثیر بیماری کرونا (کووید-۱۹) بر عملکرد کسب و کار (مورد مطالعه: کسب و کارهای کوچک و متوسط استان اردبیل)"، چشم‌انداز حسابداری و مدیریت، دوره ۳، شماره ۲۴، صص ۹۳-۸۴.

- Jebran, K., Chen, S., 2021. Can we learn lessons from the past? COVID-19 crisis and corporate governance responses. *Int. J. Financ. Econ.* 1–9.
- Sharif A., Aloui C., Yarovaya L. COVID19 pandemic, oil prices, stock market, geopolitical risk and policy uncertainty nexus in the US economy: Fresh evidence from the wavelet-based approach. *Int. Rev. Financ. Anal.* 2020 [Google Scholar]
- Yeh, Y.M.C., Chen, H.W., Wu, M.C., 2014. Can information transparency improve earnings quality attributes? Evidence from an enhanced disclosure regime in Taiwan. *Emerg. Mark. Financ. Trade* 50 (4), 237–253.
- Cimini, R., 2015. How has the financial crisis affected earnings management? A European study. *Appl. Econ.* 47 (3), 302–317.
- Erkens, D.H., Hung, M., Matos, P., 2012. Corporate governance in the 2007–2008 financial crisis: evidence from financial institutions worldwide. *J. Corp. Financ.* 18 (2), 389–411.

